2. feladat. *Bizonyítsuk be, hogy ha két hatszög oldalainak felezőpontjai rendre megegyeznek, akkor a két hatszög területe egyenlő.*

I. megoldás. Legyen a $P_1P_2P_3P_4P_5P_6 = P$ hatszög P_1P_2, P_2P_3, $\ldots$, P_6P_1 oldalának felezőpontja rendre A, B, C, D, E, F, és tegyük fel, hogy rendre ugyanezen pontok felezik a $Q_1Q_2Q_3Q_4Q_5Q_6 = Q$ hatszög egymás utáni Q_1Q_2, Q_2Q_3, $\ldots$, Q_6Q_1 oldalát is. Azt kell bebizonyítanunk, hogy a P és Q hatszögek területe egyenlő.

Egyelőre feltesszük, hogy sem P, sem Q nem hurkolt idom és meggondolásainkat az 1. ábra esetéhez kapcsoljuk hozzá. A közös felezőpontokban a két hatszög egy-egy oldala metszi egymást, pl. A-ban a P_1P_2 és Q_1Q_2 oldalak. Ezért az egyik hatszög kerületén végighaladva mindegyik felezőpontban átlépjük a másik hatszög kerületét, vagy belépünk abba, vagy kilépünk belőle, – hacsaknem kivételesen P és Q egy-egy oldalegyenese egybeesik, és így egy szakaszon közös határukon haladunk. Ennélfogva Q területének is bizonyos részei P-n belül vannak, más részei P-n kívül és viszont. Pl. az AP_1Q_1 háromszög P-höz hozzátartozik, Q-hoz pedig kívülről csatlakozik, az AP_2Q_2 háromszög viszont Q-n belül, egyszersmind P-n kívül van. E két háromszög egybevágó, mert A-ból kiinduló oldalaik páronként egyenlők és a köztük levő szögek csúcsszögek, ezért területük is egyenlő. Így kapjuk a következő 6 egyenlőséget (a háromszögek területét ugyanúgy jelölve, ahogy magukat a háromszögeket szokás):

$$
\begin{aligned}
AP_1Q_1 &= AP_2Q_2,\\
BP_3Q_3 &= BP_2Q_2,\\
CP_3Q_3 &= CP_4Q_4,\\
DP_4Q_4 &= DP_5Q_5,\\
EP_6Q_6 &= EP_5Q_5,\\
FP_1Q_1 &= FP_6Q_6.
\end{aligned} \tag{7}
$$

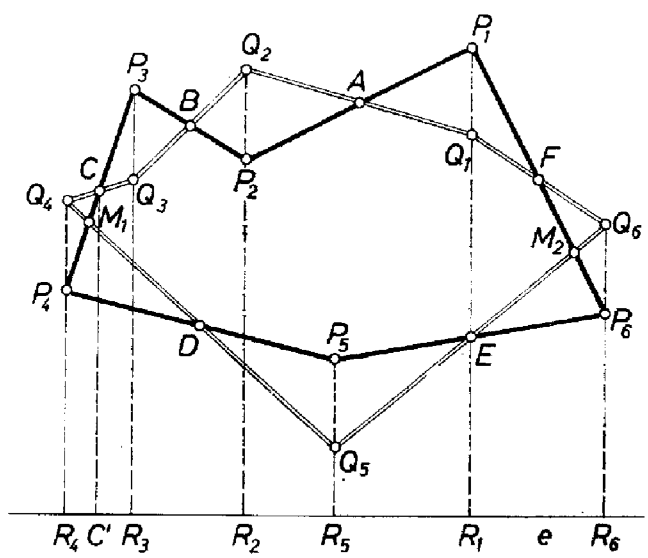

1. ábra

A balról felsorolt háromszögek mind kívülről csatlakoznak Q-hoz, a jobboldaliak pedig P-hez. Ezért Q-hoz hozzávéve a bal oldali háromszögeket, az $AQ_2BP_3CQ_4$
$P_4DQ_5EP_6Q_6FP_1 = S$ sokszöget kapjuk. Ugyanezt a sokszöget kapjuk P-ből a jobb oldalon felsorolt háromszögek hozzávételével. Eszerint, a P, Q, S idom területét is P-vel, Q-val, ill. S-sel jelölve, a (7) egyenlőségek összeadásával adódó egyenlőség két oldalának értékét pedig T-vel, a következő egyenlőséget írhatjuk fel:

$$S = Q + T = P + T.$$

Innen $Q = P$. Ezzel az állítást – az ábrán felvett esetre – bebizonyítottuk.

Megjegyzés. Számos versenyző a P és Q hatszögek közös részéhez, a Q_1AP_2
$BQ_3CM_1DP_5EM_2F$ sokszöghöz vette hozzá a bal-, ill. jobboldalon álló háromszögeket. (M_1 a P_3P_4 és Q_4Q_5, M_2 pedig a PP_1 és Q_5Q_6 oldalak közös pontja; ezek nem egymásnak megfelelő oldalak; csak esetleges, hogy van közös pontjuk; ábránkon több ilyen oldalpár nincs is.) Egy részük nem vette észre, hogy így nem P-t, ill. Q-t kapta, hanem nagyobb idomot, mert egy-egy hozzávett háromszög részei, az $M_1P_4Q_4$ és $M_2P_6Q_6$ háromszögek sem P-hez, sem Q-hoz nem tartoznak hozzá. Mások ezek elvételével tették teljessé bizonyításukat.

A (7) háromszögekkel „kétszer fedett” $M_1P_4Q_4$ háromszög azért keletkezett, mert a C, D egymás utáni felezőpontok a P_4Q_4 egyenes ugyanazon oldalán vannak. Ha egy ilyen P_iQ_i egyenes átmegy a $P_{i-1}P_i$, vagy a P_iP_{i+1} oldal felezőpontján, akkor a (7) felsorolás megfelelő háromszöge egyenesszakasszá fajul, egyszersmind kétszer fedett háromszög sem keletkezik. Előfordulhat viszont, hogy mind a hat szakaszon létrejön kétszer fedett háromszög (2. ábra).

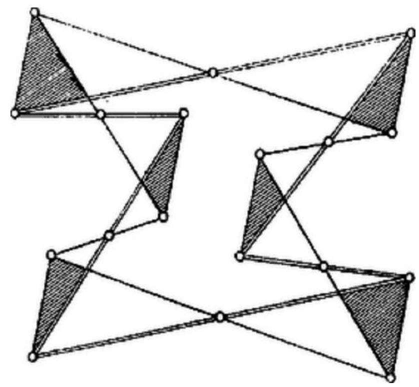

2. ábra

II. megoldás. P és Q egy-egy közös felezőponttal bíró oldalának – pl. az egymást A-ban felező P_1P_2, Q_1Q_2 oldalpárnak – végpontjai paralelogrammát alkotnak, ezért $P_1Q_1 \parallel Q_2P_2 \parallel P_3Q_3 \parallel Q_4P_4 \parallel P_5Q_5 \parallel Q_6P_6$. Vegyünk egy a P_1Q_1-re merőleges, sem P-t, sem Q-t nem metsző e egyenest, és vetítsük erre P és Q csúcsait. A P_1, Q_1, a P_2, Q_2, …, a P_6, Q_6 pontpárok vetülete egybeesik, jelöljük ezeket rendre R_1, R_2, …, R_6-tal (1. ábra, ezek közül egyesek egybe is eshetnek). Ekkor P és Q területét úgy kaphatjuk, hogy $4-4$ trapéz területének összegéből kivonjuk más $2-2$ trapéz területének összegét:

(8)
$$\begin{aligned} P &= P_4P_3R_3R_4 + P_3P_2R_2R_3 + P_2P_1R_1R_2 + P_1P_6R_6R_1 - P_4P_5R_5R_4 - P_5P_6R_6R_5,\\ Q &= Q_4Q_3R_3R_4 + Q_3Q_2R_2R_3 + Q_2Q_1R_1R_2 + Q_1Q_6R_6R_1 - Q_4Q_5R_5R_4 - Q_5Q_6R_6R_5. \end{aligned}$$

A két kifejezés ugyanazon sorszámú tagjai páronként egyenlők, mert a megfelelő trapézok magassága és középvonala közös; pl. az első tagokra R_4R_3 és CC', ahol C' a C-nek e-n levő vetülete. Ezért $P = Q$.

Az ábránkétól különböző esetekben a (8) előállításokban a hozzáadandó tagok száma legalább 1, legfeljebb 5, és ezt a számot a levonandó tagok száma 6-ra egészíti ki. Amennyiben szomszédos indexű R pontok egybeesnek, a tagok száma csökken.

Megjegyzések. 1. A most bemutatott módon szokás meghatározni sokszögek területét, ha csúcsaik koordinátáikkal vannak adva. Így határozza meg a földmérő mérnök is sokszög alakú telkek területét.

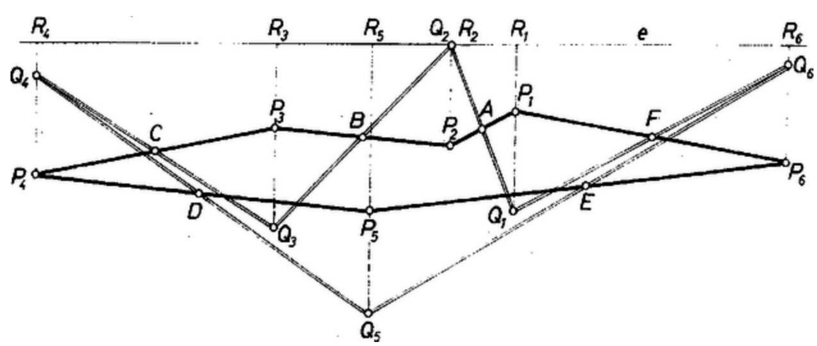

3. ábra

2. Ez a bizonyítás mutatja, hogy az állítás a 3. ábra esetében is érvényes, ahol P és Q közös része nem összefüggő: két négyszögre és egy hatszögre esik szét. Ebben az esetben az I. megoldás megjegyzésében említett meggondolást jelentősen ki kellene egészítenünk.

3. A 4. ábra esetében Q hurkolt, Q_2Q_3 és Q_4Q_5 oldalszakaszainak közös pontja S, a Q_1Q_2 és Q_5Q_6 szakaszok közös pontja S'. Ilyen idom területét eddig nem értelmeztük. Az oldalszakaszok, ill. részeik a $Q_1S'Q_6 = H_1$ és $SQ_3Q_4 = H_2$ háromszögeket és az $S_1'Q_2SQ_5 = N$ négyszöget határolják körül.

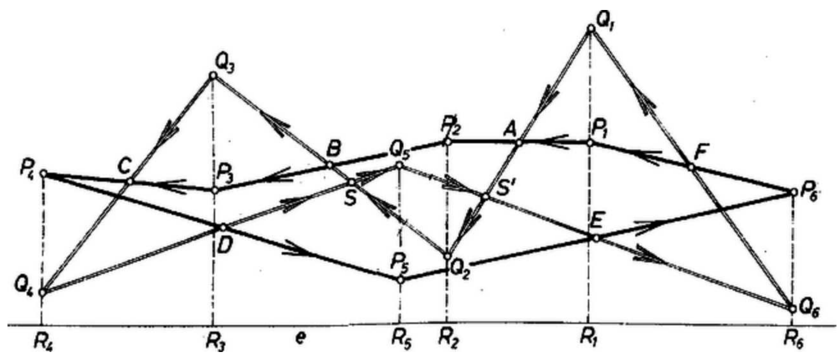

4. ábra

Nézzük meg, mit ad ebben az esetben a II. megoldás gondolatmenete. N területét (8) pozitív tagjaiban nem vettük számításba, mert a négyszög az $R_3Q_3Q_2R_2$, $R_2Q_2Q_1R_1$ trapézokon kívül van, a negatív tagokban viszont levontuk, mert az $R_4Q_4Q_5R_5$, $R_5Q_5Q_6R_6$ trapézok tartalmazzák. Eszerint az állítás érvényes marad, ha Q területén ezúttal a $H_1 + H_2 - N$ kifejezést értjük. (Könnyen megjegyezhető ez a megállapodás, ha összehasonlítjuk a H_1, H_2 és N részek körüljárásának irányát, miközben Q kerületét Q_1, Q_2, Q_3, Q_4, Q_5, Q_6 sorrendben körüljárjuk. H_1 és H_2 körüljárása az óramutató járásával ellentétes irányú, akárcsak a $P = P_1P_2P_3P_4P_5P_6$ körüljárásé, N körüljárása pedig az óra járásával megegyező. Másképpen: H_1, H_2 és P körülhatárolt része a mondott körüljárásban a menetvonal bal oldalán van, N-é pedig a jobb oldalon.)

III. megoldás. Ismeretes, hogy bármely négyszög oldalfelező pontjai egy paralelogramma csúcsai, melynek oldalai párhuzamosak a négyszög átlóival és fele akkorák, mint az átlók (5. ábra, $P_1P_2P_3P_4$ és $ABCG$). Megmutatjuk, hogy a paralelogramma területe fele a $P_1P_2P_3P_4$ négyszög területének. Valóban, a P_2P_4 átló H felezőpontját A-val, B-vel, C-vel, ill. G-vel összekötő szakasz rendre párhuzamos és egyenlő a P_4P_1, P_4P_3, P_2P_3, ill. P_2P_1 oldal felezésével előállt szakaszokkal. Ezért az ABH és CGH háromszögek áttolhatók GCP_4-be, ill. BAP_2-be és a BCH és GAH háromszögek 180°-os forgatással átforgathatók CBP_3-ba, ill. AGP_1-be. Így pedig a négy részre darabolt $ABCG$ paralelogramma részeivel maradéktalanul lefedhetjük a $P_1P_2P_3P_4$ négyszögnek a paralelogrammán kívüli részeit.

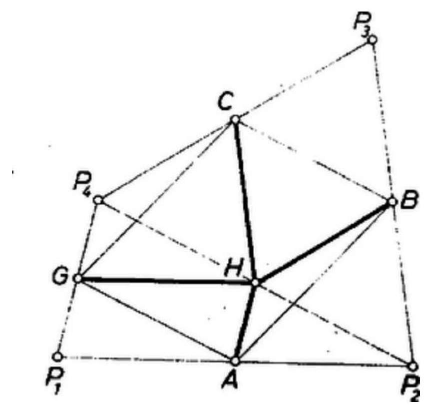

5. ábra

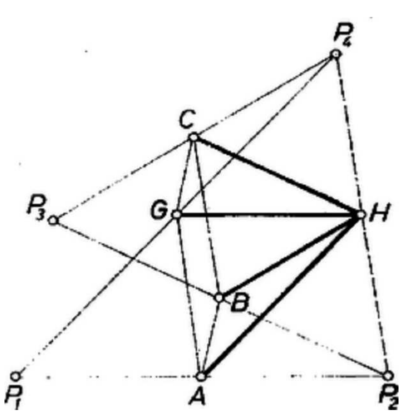

6. ábra

(Állításunk hurkolt négyszögre is igaz – 6. ábra –, ha ennek területét a fenti megjegyzés szerint értelmezzük, továbbá a felhasznált háromszögek területét pozitív, ill. negatív előjellel tekintjük aszerint, hogy felsorolt körüljárásuk iránya megegyező, ill. ellentétes az $ABCG$ paralelogramma körüljárásának irányával. Ha a hurkolt négyszöget az $S_1S_2S_3S_4$ paralelogrammából képezzük az S_3 és S_4 csúcsok felcserélésével, akkor az oldalfelező pontok egy egyenesre esnek (7. ábra), $ABCD = 0$, megfelelően annak, hogy $S_1S_2B\triangle \cong S_4S_3D\triangle$, és így különbségük 0. A továbbiakban is minden területet így értünk.)

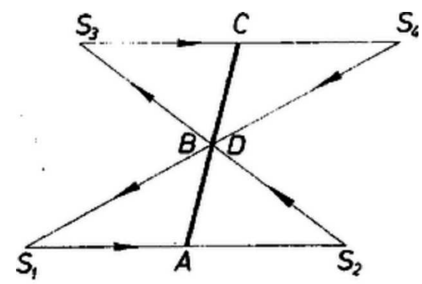

7. ábra

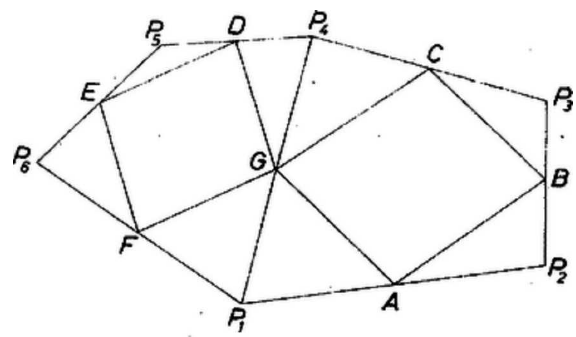

8. ábra

Ezek szerint a fenti P hatszöget a P_1P_4 átlóval a $P_1P_2P_3P_4$ és $P_1P_4P_5P_6$ négyszögekre bontva és ezen átló felezőpontját G-vel jelölve P területe kétszerese az $ABCG$ és $GDEF$ paralelogrammák területe összegének (8. ábra).

Ha mármost Q hatszög oldalainak felező pontjai ugyancsak rendre az A, B, $\ldots$, F pontok, akkor Q területe is kétszerese az $ABCG + DEFG$ összegnek, és így egyenlő P területével, ugyanis a paralelogrammák negyedik (G) csúcsát az első három csúcs egyértelműen meghatározza, ha sorrendjük is adva van. Ezzel az állítást bebizonyítottuk.

Megjegyzések. 1. Látható, hogy a négyszögoldalak felezőpontjai közül csak 3 független egymástól (A, B, C) és sorrendjük meghatározza G-t. Másrészt az is, hogy tetszés szerinti számú olyan négyszög szerkeszthető, melyre az oldalak felezőpontjai rendre azonosak A, B, C, G-vel. Ha ugyanis egy tetszés szerinti S_1 pont A-ra vett tükörképe S_2, S_2-é B-re S_3 és S_3-é C-re S_4, akkor S_4-nek G-re vett tükörképe azonos S_1-gyel. Hasonlóan a hatszögoldalak felezőpontjai közül csak öt független egymástól. Pl. felvéve az A, B, C, D és E pontokat, megszerkeszthetjük a G pontot, mint az $ABCG$ paralelogramma negyedik csúcsát, majd az F pontot, mint a $GDEF$ paralelogramma negyedik csúcsát. Ha viszont az adott 6 felezőpont megfelel e feltételnek, akkor az előbbihez hasonló tükrözéssorozattal akárhány olyan hatszög szerkeszthető, melyre az egymás utáni oldalak felezőpontja A, B, C, D, E, F.

2. Az eddigi felezőpontokat A, B, C, F, E, D sorrendben véve a létrejövő hatszögek területe az előbbiekétől általában különböző, mert így a $DEFG$ paralelogramma helyére $FEDG$ lép, és ezek területei egymásnak negatívjai. Ezért nem felesleges a feladatnak az a kikötése, hogy a hatszögoldalak felezőpontjainak rendre kell megegyezniök.

3. Az állítás hatszög helyett bármely páros oldalszámú sokszög esetére érvényes, megjegyezve azt, hogy az utolsó felezőpontot a többiek – és sorrendjük – egyértelműen meghatározzák. Ez abból következik, hogy minden $2n$ oldalú sokszög ($2n \geq 6$) egy csúcsból kiinduló átlókkal $n-1$ négyszögre bontható.

Néhány versenyző akárhány oldalú sokszögre érvényesnek vélte az állítást. Ez a sejtés a páratlan oldalszámú sokszögekre semmitmondó. Ugyanis egy háromszög oldalainak felezőpontjai egyértelműen meghatározzák a háromszöget, és ugyanez áll a $2n-1$ oldalú sokszögekre[1] ($2n-1 \geq 5$), mert ezekben egy csúcsból azokat az átlókat meghúzva, amelyek a sokszöget egy négyszögre és egy $2n-3$, ill. $2n-5$, $\ldots$-szögre bontják (pl. P_1P_4, P_1P_6, P_1P_8, $\ldots$, P_1P_{2n-2}) utoljára háromszöget kapunk. Ezt az oldalak felezőpontjai egyértelműen meghatározzák és ebből kiindulva a sokszög többi csúcsai is egyértelműen meghatározhatók.

[1] Lásd 502. gyakorlat, K. M. L. 18 (1959/2) 45. o. és 557. gyakorlat, K. M. L. 19 (1959/11) 136. o.